

Antenne Ti i Grimstad

Parodi. Hvorfor er vi egentlig her? Manipulasjon. Slik lød ulike kommentarer fra et mindre begeistret deltakerantall i salen. En mente det hele var et forsøk på å få folk i Grimstad til å skjønne at nå måtte denne bysten se å komme opp. Ved å bruke forholdsvis mye tid på panelet som stort sett talte for bysten, og bare gi tid for et lite antall deltakere i en fullsatt Pansal, var dette med på å underbygge denne oppfatningen. Nå talte da de som slapp til klart og med stor frimodighet imot.

Litt leit var det å sitte der uten å få sagt fra om i hvert fall ett av de vesentlige argumenter som ikke ble nevnt. Nemlig dette om at Hamsun og Hitler er døde, så er ikke nazismen død. Og så lenge den lever skal vi være forsiktige med å hylle dens fanebærere. Hvis det da ikke er det man ønsker.

Grimstad er en fredens by, og fred har den med Hamsuns minne knyttet til Nørholm. Der har han også en byste. Ibsen har sin byste i sentrum, men han bodde og virket der. Begge har sine saler i kulturhuset oppkalt etter seg. Vil man f.

eks. mene at Hamsun er større enn Ibsen ved å sette enda en byste av Hamsun, ikke på Nørholm, men i byens sentrum? Og det endatil på granitt, som forsterker assosiasjonene til Hitler.

Det ble sagt fra panelet at Hamsuns naziholdninger ikke kom frem i hans dikting. Jeg gjentar sitater fra Gyldendals leksikon om trilogien «Ved Rigets Port», «Livets Spil», og «Aftenrøde». «Her kommer Hamsuns steile individualisme og «herremoral» ofte grelt til uttrykk. Og videre: «Hamsuns opposisjon mot den demokratiske» tidsånd, hans motvilje mot USA og den angelsaksiske verden og forkjærlighet for Tyskland og tysk kultur brakte ham til å sympatisere med nazismen. Han ga under hele okkupasjonen Nasjonal Samling ubetinget tilslutning i tale og skrift. Nazismen er i ferd med å gjenoppstå. Nå kalles det nynazisme. Like til idag jakter man på høllene som tok livet av mer enn 6.000.000 jøder. Vi kan ikke signalisere støtte til dette.

Fra panelet ble det foreslått at man ikke ser bort fra denne siden

ved Hamsun, men tar det med som en del av bysten i form av egen tekstplate om dette. Det må være minste betingelse. Men den bysten bør vel først plasseres i Oslo hvor så mange ønsker den? Eller på Nørholm. Nørholm er en del av Grimstad idag, og må vå utvikle seg som det naturlige sted for Hamsuns minne. Veigaard må kunne selge like mange Hamsunbøker om bysten står der. Men sett med bokhandlerens øyne burde den vel stå på Centraltorget vendt mot bokhandelen.

Når det gjelder Hamsuns familie, må det være sagt at det er ikke dem man ønsker å ramme, men holdningene til noe så rasistisk som nazismen. Det er derfor leit at ikke debatten kan ligge. Nå handler det imidlertid om å forebygge noe lignende i å gjenta seg.

Spørsmålet om å tilgi, glemme, se bort fra det som har vært, dukker stadig opp. Men det er bare en side av saken. Det handler også om å ønske tilgivelse, og å be om det. Hamsun valgte å stå for noe. Han ba meg bekjent aldri om tilgivelse eller gjorde tegn til bot. Er det uten videre rett å frata ham det han valgte å stå for? Eller hva har man å si til det?

Oddvar Berge

En byste av Hamsun?

Av professor Tor Waaler, Oslo

Fjernsynsprogrammet Antenne 10 tok nylig opp spørsmålet om det skulle avdukes en byste av Knut Hamsun i Grimstad. Og meningene var delte, for å si det mildt.

Hele diskusjonen dreide seg om Hamsuns forhold under okkupasjonen og ikke om hans litterære livsverk. Det er bare Ibsen som kommer opp mot Hamsun i internasjonal berømmelse. Og Hamsuns liv og levnet under krigen har vært gjenstand for omfattende studier og er vel dokumentert i bindsterke verk.

Derfor er det forbausende at Hamsuns møte med Terboven fremdeles utlegges som koseprat. De faktiske forhold er at forlagsdirektør Harald Grieg i Gyldendal anmodet Hamsun om å henvende seg direkte til Terboven med bønn om at forfatteren Ronald Fangen skulle løslates. Motet fant sted på Skaugum den 15. januar 1941.

En tilsvarende «koseprat» hadde som kjent Knut Hamsun med Adolf Hitler den 26. juni 1943. Hensikten var å få bort Terboven. Det er tilstrekkelig dokumentert at den aldrende dikteren — tunghørt og rasende — argumenterte så sterkt at tolkene ikke våget å over-

sette alt det han sa. Han avbrøt Hitler med høy stemme og sa bl.a.: «Reichskommisars metoder passer ikke hos oss, hans Preusserei er uantagelig hos oss, og så henrettelsene — vi gleder ikke mer...» Hitler ble angivelig mállos.

Det var antagelig den eneste gangen i Hitlers blodige karriere at han hørte så alvorlige klager på de tyske okkupasjonsmyndigheter i et hættat land. Og det av en nordmann fra en liten by i Norge som heter Grimstad. Hamsuns tale Hitler midt i mot er i seg selv verd en bauta.

Krigsseiler Petter Birkeland opplyste under programmet at Hamsun hadde medvirket ved sjøsetningen av en tysk ubåt under krigen og at han hadde uttalt ønsket om en god jakt... (bl.a. på norske krigsseilere). Dette er så vidt jeg vet ikke tidligere kjent og må virke oppførende for alle nordmenn og spesielt for våre krigsseilere. Som nærmest ble glemt etter krigen.

Det er viktig at Birkeland dokumenterer grundig sine nye opplysninger om Hamsun og ubåten av hensyn til nye trekk i bildet av Knut Hamsun.